

Doorstroomrecht vmbo-havo is toch **niet** eenduidig: een zoektocht

door Daniël en Wendy Kers

Wat zijn de mogelijkheden voor vmbo-gl/tl-leerlingen bij de doorstroom naar havo 4?

Op 17 juni 2020 was het eindelijk zover: de wettelijke doorstroomregeling werd van kracht. Een leerling met een havodiploma mag voortaan drempelloos naar 5 vwo. Voor vmbo-gl/tl geldt een extra doorstroomvoorwaarde: wie examen heeft gedaan in een extra theorievak, krijgt de garantie te worden toegelaten tot havo-4.

Vanuit De Wereld Van LOB zijn we blij met dit doorstroomrecht. 'Eindelijk helderheid,' dachten we. We hadden dan ook verwacht dat vmbo-leerlingen die voldoen aan de doorstroomvoorwaarde van een extra theorievak zonder problemen zouden worden aangenomen door havoscholen. Maar we kregen verschillende berichten van leerlingen en ouders dat er wel degelijk extra toelatingseisen gesteld worden, bijvoorbeeld in de vorm van een cijfereis.

Deze extra eisen worden onderbouwd met de overweging dat het wellicht beter is niet te starten met het havo, als er twijfel bestaat. Niet starten zou voor een doorstromende leerling, wiens kans van slagen dubieus is, beter zijn dan tussentijds uitvallen. Die overweging vinden wij wel begrijpelijk, maar mag een havoschool hier ook eisen aan verbinden? In de regeling staat immers

dat vmbo-leerlingen die beschikken over een diploma gl/tl met daarbij een extra vak, zonder verdere aanvullende voorwaarden naar het havo kunnen doorstromen. Hoe zit dit? We gingen op onderzoek uit.

ZOEKTOCHT

We legden de vraag wat havoscholen nu wel of niet mogen eisen van doorstromende vmbo-leerlingen, voor aan de VO-raad, het Expertisepunt LOB en het Team Burgervragen van OCW. We werden veelal terugverwezen naar de wetteksten. Uiteindelijk kwamen we bij OCW terecht bij de contactpersoon doorstroomrecht vmbo-havo. We legden haar twee casussen voor, met als doel om een uitspraak te krijgen van OCW – en hiermee duidelijkheid te krijgen voor leerlingen. Deze fictieve casussen zijn gebaseerd op werkelijke ervaringen van leerlingen en ouders vanuit verschillende regio's.

VOORBEELDCASUS A

De leerling heeft examen gedaan in zeven theorievakken op vmbo-tl.

Een havo-school stelt als toelatingscriteria tot havo-4 (voor leerlingen met doorstroomrecht) dat de leerling:

- een aansluitend vakkenpakket moet hebben;
- voor het schoolexamen een bepaald cijfer (zoals een 6,0 of 7,0) moet hebben gehaald om dat vak op het havo te kunnen kiezen;
- een positief advies van de toeleverende school moet hebben (bijvoorbeeld op basis van capaciteiten, studievoordigheden, motivatie en werkhouding);
- een volledig ingevuld doorstroomdossier kan overleggen;
- een doorstroomprogramma moet hebben gevolgd.

VOORBEELDCASUS B

De leerling heeft op het vmbo het profiel Techniek met de vakken wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie en als extra vak aardrijkskunde. De leerling wil naar het havo, wil profiel N&T of N&G kiezen, met als doel een technische hbo-opleiding. Na het examen staat de leerling voor scheikunde en natuurkunde een 5,6 gemiddeld.

De havoschool heeft als eis: gemiddeld onafgerond een 6,0 voor de profielvakken. Voor deze leerling is het gevolg dat hij geen scheikunde en natuurkunde – en dus ook niet de profielen N&T of N&G – kan kiezen. De leerling krijgt wel de mogelijkheid om het profiel C&M te doen; dit sluit echter niet aan bij de hbo-vervolgopleiding die de leerling voor ogen heeft. Ook moet de leerling extra stof inhalen, omdat hij de C&M- vakken niet in zijn examenpakket had.

De leerling kan dus óf naar het mbo óf naar het havo met een pakket dat niet zijn keuze is noch zijn interesse heeft.

Doorstroomregeling niet duidelijk over de vraag of er eisen gesteld mogen worden aan de te kiezen vakken.

Onze vraag aan OCW was of een havoschool dit soort eisen mag stellen en zo ja, of de school een leerling de toegang tot het havo mag ontzeggen, wanneer hij niet voldoet aan deze toelatingscriteria?

De reactie vanuit OCW (jan. 2021) is:

- *De havoschool mag de vmbo-gl/tl-leerling die in het bezit is van een wettelijk doorstroomrecht de toelating niet weigeren.*
- *De havoschool mag geen aanvullende eisen stellen.*

Het antwoord vanuit OCW is duidelijk: er mogen geen aanvullende eisen gesteld worden. Hoewel het begrijpelijk is dat de havoschool de kans op succes wil vergroten, mogen deze criteria dus geen rol spelen bij het wel of niet toelaten van de leerling. De doorstroomregeling geeft duidelijk aan dat de leerling niet geweigerd mag worden.

Helaas is deze niet duidelijk over de vraag of er eisen gesteld mogen worden aan de te kiezen vakken en profielen. Hierover gaat onze casus B.

We legden deze casus eerst voor aan de VO-raad. In november 2020 gaf zij de volgende reactie:

“Over beleid dat een school kan voeren bij de keuze van een profiel staat niets in de wet. Daarmee is het wel toegestaan, maar wordt het beschouwd als schooleigen beleid. Dit zal zo veel mogelijk voor alle leerlingen hetzelfde worden toegepast. Een leerling kan dus in principe op basis van het schoolbeleid geweigerd worden voor een bepaald profiel, maar moet dan (omdat de leerling niet voor het havo geweigerd mag worden) toegelaten worden tot een ander profiel. De school zal met ouders en leerling een oplossing moeten zoeken.”

Het antwoord van de VO-raad is helder: de havoschool staat in haar recht en mag deze eisen stellen. Hier staan dus niet de loopbaanambities van de leerling centraal, maar het schoolbeleid. Dat zat ons niet lekker.

We vroegen daarom OCW hoe zij aankijkt tegen dit praktijkvoorbeeld.

De reactie vanuit OCW (jan. 2021) is:

“Het is niet expliciet geregeld dat een leerling die voldoet aan de doorstroomvoorwaarde, moet worden toegelaten tot het profiel van zijn keuze. Dit pleit ervoor dat het een school vrijstaat om extra eisen te stellen aan een leerling. Daarbij komt dat scholen dit soort voorwaarden ook mogen stellen aan havoleerlingen die een keuze moeten maken voor een bepaald profiel. Er zijn echter argumenten in te brengen tegen het stellen van extra eisen aan de toelating tot een bepaald profiel door een havoschool.

In de toelichting bij de AMvB is het volgende opgenomen:

‘In de weging van de mogelijkheden is daarom gekozen voor een balans tussen succesvolle doorstroom en kansen bieden aan leerlingen. Om kansen te geven, wordt daarom niet gespecificeerd welk avo-vak leerlingen moeten volgen of welk profiel leerlingen moeten volgen na de overstap.’¹

- *Met deze bewoording is het volgens OCW de bedoeling van deze AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur) geweest om leerlingen zoveel mogelijk kansen te bieden op het vervolgonderwijs van hun keuze.*
- *Bij die bedoeling past niet dat scholen die kansen kunnen beperken door het stellen van aanvullende eisen.*
- *Ten tweede: scholen zouden de wettelijke doorstroomregeling vrijwel volledig ineffectief kunnen maken door vmbo'ers toe te staan om het profiel C&M te volgen, maar aan alle andere profielen heel hoge eisen te stellen. Ook dat lijkt in strijd met de bedoeling van de wet/AMvB.”*

De laatste regel van de reactie van OCW geeft stof tot nadenken. Door de formulering dat het ‘in strijd lijkt...’ en niet dat het ‘in strijd is met...’ lijkt OCW toch de deur op een kier te zetten voor aanvullende eisen per vak of profiel. Voor leerlingen betekent dit helaas dus nog geen eenduidige voorwaarde voor alle havoscholen. Tussen de regels door is wel te lezen dat OCW vindt dat havoscholen de loopbaankansen van de leerling niet in de weg mogen zitten. Dit is een interessant vraagstuk voor een vervolg.

HET VERVOLG EN DE OPROEP:

Graag maken we van deze gelegenheid gebruik om praktijkcasussen te verzamelen rondom ‘problemen’ waar leerlingen tegenaan lopen bij de doorstroom vanuit vmbo-gl/tl naar havo. Deze voorbeelden willen we bundelen en als casussen aan OCW voorleggen. Met nieuwe praktijkvoorbeelden kan OCW haar beleid en wetgeving nog verder aanscherpen.

Ken je voorbeelden waarbij leerlingen tegen drempels aanlopen ondanks hun doorstroomrecht, wil je deze casussen dan geanonimiseerd met ons delen? doorstroomrecht@dewereldvanlob.nl
We zullen over dit onderwerp nog geregeld met OCW verder spreken.

DANIËL EN WENDY KERS

▲ Daniël Kers

▲ Wendy Kers

Daniël en Wendy Kers zijn sinds 13 jaar loopbaanbegeleider bij De Wereld Van LOB en werken als decaan in het vmbo, havo en vwo. De Wereld Van LOB biedt LOB-oplossing voor scholen d.m.v. een LOB-methode voor vmbo-bl/kl, vmbo-gl/tl, havo en vwo, professionalisering en inspiraties.

¹ Bron: Staatsblad 2020, 171, overheid.nl, nota van toelichting, artikel 9.1, nieuwe leerweg.